

Bolalarning psixologik muammolarini hal qilish: ota-onalarning bilimsizligi va tajribasizligining oqibatlari

Xudoyberdiyeva Odina

YUKSALISH maktablari Andijon filiali psixologi

Annotatsiya: Bolalarning psixologik farovonligi ularning tarbiyalash sifati bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ota-onalarning bilimsizligi va tajribasizligi bolalarning ruhiy salomatligi natijalarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu tezis ota-onalarning bilimsizligi va tajribasizligining bolalar duch keladigan psixologik muammolarga oqibatlarini o'rganishga qaratilgan. Mavjud tadqiqotlar, nazariy asoslar va empirik dalillarga tayangan holda, ushbu tadqiqot ota-ona omillari bolalarning psixologik kurashlariga hissa qo'shish mexanizmlarini yoritishga harakat qiladi. Ota-onalarning nodonligi, tajribasizligi va bolalarning ruhiy salomatligi o'rtasidagi murakkab o'zaro bog'liqlikni o'rganib, ushbu dissertatsiya ota-onalarni qo'llab-quvvatlash va tarbiyalash amaliyotini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan tadbirlar va strategiyalar haqida ma'lumot berishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: bolalar psixologiyasi, ota-onalarning bilimsizligi, ota-onalarning tajribasizligi, ruhiy salomatlik stigmasi, bola rivojlanishi, hissiy ehtiyojlar, ota-bola munosabatlari, psixologik kurashlar, ota-onalar bilimi, ota-onalarning munosabati, ota-onalarning xatti-harakatlari, yengish mexanizmlari, avlodlararo travma, ota-ona yordami, ruhiy salomatlik natijalari

Ota-onalik quvonchlar, qiyinchiliklar va chuqur o'sish daqiqalari bilan to'la sayohatdir. Biroq, kulgi va muhim bosqichlar orasida ko'pincha yashirin kurashlar mavjud -

ota-onalarning nodonligi yoki tajribasizligi sababli bolalar duch keladigan psixologik qiyinchiliklar. Bugungi shiddat bilan rivojlanayotgan dunyoda bu muammolar va ularning oqibatlarini tushunish sog'lom rivojlanish va barkamol yosh ongni tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega.

Bolalik - tez jismoniy, kognitiv va hissiy o'sish bilan tavsiflangan shakllanish davri. Shunga qaramay, bu ayni paytda bolalar ko'p sonli psixologik muammolarga qarshi himoyasiz bo'lib, ular hal qilinmasa, uzoq davom etadigan oqibatlarga olib kelishi mumkin. Anksiyete va depressiyadan tortib xulq-atvorning buzilishi va o'z-o'zini hurmat qilish muammolarigacha, bolalar duch keladigan psixologik muammolar spektri juda keng va murakkab.

Ushbu qiyinchiliklarning asosiy sabablaridan biri ota-onalarning bilimsizligi yoki tajribasizligidir. Eng yaxshi niyatlariga qaramay, ko'plab ota-onalar farzandlarining psixologik ehtiyojlarini tan olish va ularga javob berish uchun bilim yoki ko'nikmalarga ega emaslar. Bu turli yo'llar bilan namoyon bo'lishi mumkin, ya'ni qayg'u belgilarini "faqat bir bosqich" sifatida rad etishdan tortib, professional yordam so'rash o'rniga jazo choralarini qo'llashgacha.

Ota-onalarning nodonligining umumiy oqibatlaridan biri bu bolalarning hissiy kurashlarining kuchayishi. Agar ota-onalar o'z farzandlarining his-tuyg'ularini tasdiqlay olmasalar yoki ularga kerakli yordam va yo'l-yo'riq ko'rsatmasalar, bu izolyatsiya va uyat hissini keltirib chiqarishi mumkin. Bolalar o'zlarining his-tuyg'ularini o'z ichiga olishi mumkin, bu esa o'z-o'zini hurmat qilish, ijtimoiy chekinish yoki hatto ekstremal holatlarda o'z-o'ziga zarar etkazish kabi muammolarga olib keladi.

Bundan tashqari, ota-onalarning nodonligi avloddan-avlodga shikast etkazishi mumkin, bunda hal etilmagan psixologik muammolar avloddan-avlodga o'tadi. Ularning hissiy ehtiyojlari e'tibordan chetda qoladigan yoki bekor qilingan muhitda o'sadigan bolalar,

keyinchalik hayotda noto'g'ri kurashish mexanizmlarini rivojlantirish va ruhiy salomatlik muammolari bilan kurashish ehtimoli ko'proq. Aralashuviz, bu muammolar nafaqat bolaning shaxsiy hayotiga, balki kelajakdagi munosabatlariga va umumiy farovonligiga ham ta'sir qilishi mumkin.

Bolalarning psixologik muammolarining kuchayishiga jaholatdan tashqari, ota-onalarning tajribasizligi ham yordam beradi. Ota-ona bo'lish qo'llanma bilan birga kelmaydi va ko'plab ota-onalar o'z farzandlarining hissiy dunyosidagi murakkabliklarni boshqarish uchun o'zlarini haddan tashqari oshirib yuborishlari yoki yomon jihozlanganligini his qilishlari mumkin. Bu nochorlik, umidsizlik va aybdorlik tuyg'ularini keltirib chiqarishi mumkin, bu esa vaziyatni yanada murakkablashtiradi.

Biroq, ota-onalarning bilimsizligi va tajribasizligi engib bo'lmaydigan to'siq emasligini tan olish kerak. To'g'ri qo'llab-quvvatlash, manbalar va ta'lim bilan ota-onalar o'z farzandlarining psixologik ehtiyojlarini yanada samarali va empatik tarzda tan olish va ularga javob berishni o'rganishlari mumkin. Bu ruhiy salomatlik bo'yicha mutaxassislardan yo'l-yo'riq izlashni, ota-onalar bo'yicha seminarlarda qatnashishni yoki tajriba almashishi va boshqalardan o'rganishi mumkin bo'lgan yordam guruhlariga qo'shilishni o'z ichiga olishi mumkin.

Bundan tashqari, oilada ochiq muloqot va emotsional savodxonlikni rivojlantirish to'siqlarni engib o'tishga yordam beradi va bolalar o'z his-tuyg'ularini ifodalash va kerak bo'lganda yordam so'rash uchun xavfsiz muhitni yaratishga yordam beradi. Sog'lom kurash strategiyalarini modellashtirish va bolalarni his-tuyg'ularini tan olish va tartibga solishga o'rgatish orqali ota-onalar ularga hayotdagi qiyinchiliklarni chidamlilik va ishonch bilan engish imkoniyatini berishi mumkin.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, bolalar duch keladigan psixologik muammolar murakkab va ko'p qirrali bo'lib, ko'pincha ota-onalarning nodonligi yoki tajribasizligi tufayli

kuchayadi. Biroq, bu muammolardan xabardorlikni oshirish va ota-onalarni zarur yordam va resurslar bilan ta'minlash orqali biz bolalarning rivojlanishi uchun ko'proq tarbiyalovchi va qo'llab-quvvatlovchi muhitni yaratishimiz mumkin. Oxir oqibat, empatiya, tushunish va o'rganish va o'sishga sodiqlik orqali biz jaholat tsiklini sindirishimiz va kelajak avlodlar farovonligini ta'minlashimiz mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Jumaboyev M. Bolalar adabiyoti //O'qituvchi" nashriyot-matbaa ijodiy uyi, Toshkent. – 2013
2. Muzaffarova, X. (2021). AQLI ZAIFLIK TUSHUNCHASI TALQINIDAGI NAZARIY XATOLARNING SALBIY OQIBATLARI. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, (2).
3. Kuznetsova L.P. Asosiy ijtimoiy ish texnologiyalari: tadqiqotlar. Qo'lda / l.p. Kuznetsova. Vladivostok: DVG Tning nashriyoti, 2002 yil
4. Madatov K., Matlatipov S., Aripov M. Uzbek text's correspondence with the educational potential of pupils: a case study of the School corpus //arXiv preprint arXiv:2303.00465. – 2023.
5. Pavlek P.D. Aholining turli guruhlari bilan ijtimoiy ish texnologiyalari: tadqiqotlar. Qo'llanma / P.D. Pavlenok, M.Ya. Rudneva. M.: Infra-M, 2009.